

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-2-78-54>

УДК 378.14:796

Онопрієнко О.В.

Черкаський державний технологічний університет

Онопрієнко О.М.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Анотація. У статті з'ясовано, що позааудиторна робота має відбуватися за допомогою новітніх нетрадиційних методик спортивно-оздоровчої спрямованості. Виявлено, що позааудиторна діяльність – це особливий вид фронтальної, групової й індивідуальної навчально-виховної роботи студентів, яка здійснюється на умовах партнерської участі викладача. Встановлено, що доцільно обрані за змістом організаційні форми позааудиторної діяльності студентів з фізичного виховання позитивно впливають на формування особистості студента й одночасно вдосконалюють його фізичну підготовку. До таких організаційних форм можна віднести: різні форми туризму, народні фізичні вправи, ігри, свята, протиборства, змагання. Позааудиторна робота майбутніх учителів фізичної культури нами визначається, як система спеціальних спортивно-виховних заходів з формування професійних якостей майбутніх фахівців та фізичної підготовленості.

Ключові слова: фізична культура, позааудиторна робота, розвиток, формування, студенти, форми.

Onoprienko Oleksandr

Cherkasy State Technological University

Onoprienko Olha

Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University

DEVELOPMENT OF STUDENT'S PHYSICAL CULTURE IN EXTRACURRICULAR WORK

Summary. In higher education pedagogy, extracurricular work is defined as directed educational activity of students, which is carried out under the influence of planning and management by both the university administration and teachers, as well as the internal impulses of the student's personality, his values installations and landmarks. The purpose of the article is to use extracurricular work in higher education aims at implementing the functions of self-realization and self-transformation. The task of the article is to identify forms as a way of organizing the educational process; developing an interest in performing extracurricular exercises; development of own physical qualities, desire for physical self-improvement; raising awareness of the value of healthy lifestyles in student youth. The organization of extracurricular activities of the future physical education teacher involves the use of special forms, means and methods of education, which will form students' needs for self-education. Forms of out-of-class activity of students in physical education are defined: frontal or mass; group or group; classroom and extracurricular; individual. The article revealed that extracurricular work should be done using the latest non-traditional techniques of sports and wellness orientation. It is revealed that extracurricular activity is a special type of frontal, group and individual educational work of students, which is carried out on the terms of the teacher's partnership. It is established that organizationally selected forms of out-of-class activity of students in physical education have a positive effect on the formation of the student's personality and at the same time improve his physical training. These organizational forms include: various forms of tourism, folk exercises, games, holidays, confrontations, competitions. Out-of-class work of future teachers of physical culture is defined by us as a system of special sports-educational measures for formation of professional qualities of future specialists and physical fitness.

Keywords: physical culture, extracurricular work, development, formation, students, forms.

Постановка проблеми. Відомо, що формування фізичної культури студентів у позааудиторний час – це не стихійне явище, а керований цілеспрямований систематичний процес, успішність якого залежить від умов, в яких він відбувається. Ситуація, що склалася у сучасному суспільстві (низький рівень фізичних якостей у більшій частині молоді, нехтування здоровим способом життя, шкідливі звички, що ведуть до багатьох передчасних захворювань) потребує визначення і впровадження заходів, які підвищать фізичну активність сучасної молоді.

У педагогічних університетах позааудиторна діяльність майбутніх учителів фізичного виховання різноманітна. Набутий досвід вищої школи показує, що виховання студентської молоді у позааудиторній діяльності має великі потенційні можливості щодо формування характеру студента, творчої роботи і її високої продуктивності. Саме тому сьогодні постає необхідність ви-

значити конкретні форми зміст і методи виховного впливу на студентів, які б сприяли зростанню рівня педагогічної організації цього процесу.

Однією з основних причин злочинності молоді є недоліки у виховній роботі, організації позааудиторної праці для залучення її до секцій, клубів, гуртків за інтересами. Також необхідно вчасно вирішувати проблеми "раціонального використання вільного часу молоді". Позааудиторний час повинен наповнюватися культурним змістом і мати велике значення для індивіда.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позааудиторна робота студентів є предметом дослідження багатьох наукових праць. Л. Кондрашова справедливо вважає, що позааудиторна робота поєднує різнобічну виховну діяльність з професійним становленням особистості. Тому, на нашу думку, завдяки доцільному поєднанню різних форм організації позааудиторної роботи та засобів фізичної культури, можна вирішувати

багато завдань самовиховання і професійної самопідготовки студентів.

Пошуковий (проблемний) підхід до організації позааудиторної діяльності студентів, на думку Г. Юшко, перетворює традиційне виховання на продуктивну особистісно-формуючу основу. При цьому головною метою є розвиток у студентів потреби у самовихованні. У ході спільної взаємодії викладача й студентів відбувається «породження» нових знань, способів дій, особистісних смислів [2].

У педагогіці вищої школи позааудиторна робота визначається як спрямована навчально-виховна діяльність студентів, яка здійснюється під впливом планування й керування як з боку адміністрації ВНЗ і викладачів, так і внутрішніх спонук особистості студента, його ціннісних установок та орієнтирів.

Ми вважаємо, що *позааудиторна діяльність* – це особливий вид фронтальної, групової й індивідуальної навчально-виховної роботи студентів, яка здійснюється на умовах партнерської участі викладача і характеризується великою активністю перебігу пізнавальних і виховних процесів у позанавчальний час і служить засобом підвищення ефективності професійної самопідготовки, самовиховання й самореалізації майбутніх фахівців.

Метою використання позааудиторної роботи у вищій школі ставиться реалізація функцій самореалізації й самоперетворення. Ці функції характеризуються прямою спрямованістю на функціонування тих або інших сфер індивідуальності (інтелектуальної, мотиваційної, емоційної, саморегуляційної й ін.) і відбивають виховні можливості позааудиторної діяльності студентів. Отже, позааудиторна діяльність студентів має бути певним чином контрольована і керована педагогом. Внаслідок цього виховні і професійні досягнення студентів стають результативнішими.

Поставлені завдання – це виявлення форм, як спосіб організації виховного процесу; розвиток інтересу до виконання фізичних вправ у позааудиторний час; розвиток власних фізичних якостей, прагнення до фізичного самовдосконалення; виховання у студентської молоді усвідомлення про цінність здорового способу життя.

Виклад основного матеріалу. Перебіг позааудиторної діяльності студентів ВНЗ має різноманітні форми. У педагогічній науці форма визначається як спосіб організації виховного процесу, що відображає внутрішній зв'язок його елементів і характеризує взаємовідносини вихователів і вихованців. Таким чином, форму виховання ми розуміємо як спосіб організації її змісту, який забезпечує систему виховного впливу, характеризуючи суб'єктно-об'єктний взаємозв'язок.

У сучасній науці існують різні підходи щодо класифікації форм виховання: фронтальні або масові; групові чи гурткові; аудиторні і позааудиторні; індивідуальні. Багато авторів досліджень роблять спроби класифікувати форми організації виховного процесу залежно від методики виховного впливу. За такої класифікації форми виховання поділяють на групи: словесні (інформація, збори, конференції, зустрічі, усні журнали, радіогазети тощо); практичні (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси); наочні (музеї, галереї, виставки, тематичні стенди та ін.). У контексті нашого дослідження особли-

вий інтерес складають практичні форми виховання. Ми вважаємо, цю роботу слід здійснювати за спеціальними програмами, для підвищення виховного впливу на студента.

Організація позааудиторної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури передбачає використання спеціальних форм, засобів і методик виховання, які сформують у студентів потреби у самовихованні.

Важливою умовою, що забезпечить успішне формування фізичної культури студентів у позааудиторний час, є створення можливості для самостійної роботи студентів. З метою вирішення цієї проблеми юнакам необхідно пропонувати роботу з методичним матеріалом (методичні розробки з удосконалення фізичних якостей, посібники, довідники, періодична преса та ін.).

Самостійна позааудиторна робота з фізичної культури, на нашу думку, активізує фізичну діяльність молоді, надає можливість руховим заняттям увійти в звичку й стати частиною життя майбутніх спеціалістів.

До важливих умов, що сприяють формуванню фізичної культури студентів, слід віднести стимулювання до фізкультурної діяльності в позааудиторний час за допомогою особистісно-орієнтованого навчання, яке має здійснюватися більш успішно, при організації фізичного виховання за розкладом і в позааудиторний час, базуватися на принципах взаємодії, співтворчості та співпраці.

Позааудиторна робота має відбуватися за допомогою новітніх нетрадиційних методик спортивно-оздоровчої спрямованості. При проведенні різних форм занять студенти повинні отримувати задоволення від вправ з вдосконалення своїх фізичних якостей. Стимулювання студентської молоді до фізкультурної діяльності можливе при створенні ситуації, що надасть можливість кожній особистості активізувати свій руховий режим, вдосконалити свої фізичні якості й сформувати позитивну мотивацію до позааудиторної діяльності з формування фізичної культури. Не менш важливою умовою успішного формування фізичної культури молоді є створення можливості, що сприятиме розвитку м'язів всього тіла; використання методів і засобів роботи, які сприятимуть прояву внутрішнього задоволення від занять фізичною культурою, а також підтримають високий рівень здоров'я молоді [2; 6].

У деяких дослідженнях таке спрямування змісту позааудиторної діяльності майбутніх учителів фізичної культури розкривається у світлі інтегративного підходу до спортивно-гуманістичного виховання студентів. Зокрема, у своєму дослідженні Т. Ольхова на засадах цього підходу пропонує комплекс засобів педагогічного впливу на студентів у позааудиторних програмах для самостійних занять, які не дублюють аудиторні заняття [6]. Аналіз цих програм показує, що у них закладено значну питому вагу таких форм занять з фізичної культури, як: народні спортивні вправи, протиборства, ігри, розваги та різні види краєзнавчого туризму тощо. Проте автор не акцентує на цьому.

Іншою формою позааудиторної діяльності є *групові* заняття, які здійснюються за клубним принципом, який нині поширений в країнах Західної Європи та США. Позитивним досвідом функціонування цих клубів є ефективне сприя-

ня моральному, професійному, інтелектуальному та оздоровчому розвитку молоді. А найціннішим у діяльності зарубіжних соціальних і спортивних клубів є те що вони ставлять особистість у центр виховної системи.

О. Іваницький, О. Іванова, В. Матов, І. Шарабарова, досліджуючи різні форми виховання студентів засобами фізичної культури, доводять необхідність у плануванні позааудиторної роботи враховувати **індивідуальні** потреби студентів [2, с. 7].

Однією із нових форм позааудиторної діяльності студентства є **скаутський рух**, який передбачає оволодіння інформацією з історії, географії, природознавства, практичними вміннями з табірництва, мандрівництва, спорту тощо. У змісті діяльності скаутів є потенційні можливості патріотичного виховання. На цьому у своєму дослідженні наголошує М. Окаринський, запевняючи, що досвід скаутського руху можна використати для зміцнення духу патріотизму і свого стану здоров'я [7, с. 7]. Ю. Коров та С. Цвек також підкреслюють позитивне виховне значення такої організаційні форми як скаутський рух [4, с. 26].

Отже, сучасні технології з фізичного виховання повинні вирішувати завдання, які не тільки пов'язані з підвищенням рівня фізичних якостей молоді, але й у прагненні студентів до самоосвіти.

Висновки.

1. Доцільно обрані за змістом організаційні форми позааудиторної діяльності студентів з фізичного виховання позитивно впливають на формування особистості студента й одночасно вдосконалюють його фізичну підготовку. До таких організаційних форм можна віднести: різні форми туризму, народні фізичні вправи, ігри, свята, протиборства, змагання.

2. Позааудиторна робота майбутніх учителів фізичної культури нами визначається, як система спеціальних спортивно-виховних заходів з формування професійних якостей майбутніх фахівців та фізичної підготовленості.

Перспективи подальшого розвитку дослідження передбачається провести у більш досконалому напрямку вивчення проблеми з формування фізичної культури студентів у позааудиторний час.

Список літератури:

1. Іваницький А.В., Матов В.В., Іванова О.А., Шарабарова І.Н. Ритмическая гимнастика на ТВ. Москва : Советский спорт, 1989. 79 с.
2. Зайцев Г.К. Потребностно-мотивационная сфера физического воспитания студентов. *Теория и практика физической культуры*. 1993. № 7. С. 21.
3. Кондрашова Л.В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. Киев – Одесса : Вища школа, 1988. 16 с.
4. Коров Ю.А., Цвек С.Ф. Физическое воспитание в спортивно-оздоровительных лагерях. Київ : Здоров'я, 1988. 136 с.
5. Соловьева Н.В. Формирование умений самостоятельной работы слушателей подготовительных курсов как средство адаптации к обучению в вузе : дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Львів, 1986. 269 с.
6. Ольхова Т.Г. Опыт интегративного подхода к спортивно-гуманистическому воспитанию студентов. *Теория и практика физической культуры*. 2002. № 1. С. 53–55.
7. Окаринський М.М. *Антинаркогенне виховання підлітків у пластовій організації* : метод. посіб. для виховників *пластового* юнацтва. Навчальна книга – Богдан, 1999. 96 с.

References:

1. Yvanytskyi, A.V., Matov, V.V., Yvanova, O.A., & Sharabarova, Y.N. (1989). Rytmycheskaia hymnastyka na TV [Rhythmic gymnastics on TV]. Moskva: Sovetskyi sport, p. 79.
2. Zaitsev, H.K. (1993). Potrebnostno-motyvatyonnaia sfera fyzycheskoho vospytanyia studentov [The need-motivational sphere of physical education of students]. *Teoryia y praktyka fyzycheskoi kultury*, vol. 7, p. 21.
3. Kondrashova, L.V. (1988). Vneaudytornaia rabota po pedahohyke v pedahohycheskom ynstitute [Extracurricular work on pedagogy at a pedagogical institute]. Kyev – Odessa: Vyshcha shkola, p. 16.
4. Kоров, Y.A., & Tsvek, S.F. (1988). Fyzycheskoe vospyta-nye v sportyvno-ozdorovytelnykh laheriakh [Physical education in sports camps]. Kyev: Zdorovia, p. 136.
5. Soloveva, N.V. (1986). Formyrovanye umenyi samostoiatelnoi raboty slushatelei podhotovytelnykh kursov kak sredstvo adaptatsyy k obucheniyu v vuze: dys... kand. ped. nauk: 13.00.01 [Formation of independent work skills of students of preparatory courses as a means of adaptation to study at a university]. Lviv, p. 269.
6. Olkhova, T.H. (2002). Opyt yntehratyvnoho podkhoda k sportyvno-humanystycheskomu vospytanyiu studentov [The experience of an integrative approach to sports and humanistic education of students]. *Teoryia y praktyka fyzycheskoi kultury*, vol. 1, p. 53–55.
7. Okarynskyi, M.M. (1999). Antynarkohenne vykhovannia pidlitkiv u plastovii orhanizatsii: metod. posib. dlia vykhovnykiv plastovoho yunatstva [Anticarcinogenic upbringing of adolescents in formation formation: a methodological guide for educators of formation formation]. Navchalna knyha – Bohdan, p. 96.